

سرنامه

کار آماده‌سازی و انتشار شماره دوم نامه بایسنغر مصادف شد با بیماری همه‌گیر کرونا (COVID19) که نظم جهانی را بر هم زد و ما نیز متأسفانه از آن بر کنار نماندیم. قرار بود مجله زودتر به دست علاقه‌مندان خود برسد که به سبب وضع محدودیت‌ها و قرنطینه‌ها، نبود فرصت‌های لازم، بی‌حوصلگی‌ها، بیماری‌ها و درد و اندوه از دست‌دادن‌های مکرر دوستان و عزیزان با تأخیر مواجه شد.

علت دیگر تأخیر در نشر مجله، هم‌کاری‌ها در نگارش مقاله‌ها و مطالب با پژوهشگران جوان هرات در گوشه و کنار این شهر و شهرستان‌هایش و روند آهسته و آرام شکل‌گیری این دست از نگارش‌ها و تحقیقات بود. پژوهشگران از جاپان تا امریکا و ایران و فرارود و شبه‌قاره درباره هرات زیاد می‌نویسند و خوب هم می‌نویسند؛ اما ما تصمیم گرفته‌ایم که در تحقیقات هرات‌شناسی به همت جوانان این شهر، جای خالی پژوهشگران هراتی را اندک اندک پر کنیم. آن‌ها دست کم در شرایط و اوضاع کنونی در خصوص فرهنگ عامه، لهجه هروی قدیم و معاصر، لغات و اصطلاحات عامیانه، اماکن و اعلام جغرافیایی و ... بسیار بیش از برخی از مصححانی می‌دانند که آثار ادبی و تاریخی مربوط به این شهر را منتشر کرده‌اند و باید این اطلاعات آن‌ها در دسترس دیگران قرار گیرد.

جای خوشی و فخر است که اندک‌اندک توانسته‌ایم پروژه‌های تحقیقی خرد و بزرگ را به روستاها و مناطق دور و نزدیک هرات ببریم. جاهایی که مدت‌هاست دیگر از نوشتن و کتابت خبری نیست. سطح سواد تنزل فاحش کرده و دغدغه‌ها و گرفتاری‌های مردم اکنون چیزهای دیگری‌ست. امروز نامه بایسنغر از «آرب» اوبه تا «بوزان» گلران، از «چاردرة» کوشک رباط‌سنگی تا «فرگرد» غوریان، از «نصرآباد» اسفزار تا «سیاوشان» گذره دوستانی گرامی در کنار خود دارد. این امیدبخش و نیروزاست و ما را به آن هدفی که در آغاز برای خود تعریف کرده بودیم، به امید

خدا آهسته اما پیوسته خواهد رساند. در شماره دوم، نُه نوشته و مقاله آن از نویسندگانی برخاسته از این روستاها و شهر هرات است. حضوری که نسبت به شماره نخست پررنگ‌تر است. در واقع ما می‌کوشیم که در کنار پژوهشگران خود بتوانیم در رشد و گسترش تحقیقات ادبی، تاریخی و هنری در هرات نقش داشته باشیم. چیزی که به نظر می‌رسد در آن راه توفیقاتی نصیب مجموعه هم‌کاران بایسنغر شده است. ما موفق به گردآوری تحقیقات هرات‌شناسی در یک مجموعه شدم و این کارها مورد توجه بسیاری از محققان و پژوهشگران علاقه‌مند به تاریخ و جغرافیای هرات قرار گرفته است و این میمون و مبارک است.

برگزاری نشست‌های خوانش متون و استقبال نسبی پژوهشگران از این برنامه‌ها سبب شده است که موضوعات گوناگون و خالی‌گاه‌های زیادی جهت تحقیق نمایان شود و هر کس با انتخاب موضوعی به روند تولید تحقیقات ادبی کمک کند. ما در شماره‌های بعدی به لحاظ تأمین مقاله از هرات در تنگنا نخواهیم بود. امیدواری آن است که در آینده بتوانیم در موضوعات مختلف ویژه‌نامه‌هایی منتشر کنیم.

شماره نخست مجله با استقبال فراوان در درون و بیرون از کشور مواجه شد. نهادهای پژوهشی، دانشگاه‌ها و اشخاص حقیقی در روزنامه‌ها، درگاه‌های اینترنتی، شبکه‌های اجتماعی مجازی و ... به معرفی مجله پرداختند. دوست دارم بخش‌هایی از یکی از این نوشته‌ها را این‌جا با شما شریک بسازم:

یکی گنجی پدید آمد در آن دکان زرکوبی زهی صورت زهی معنی زهی خوبی زهی خوبی

دوست دارم از خوش حالی ام بنویسم، از لحظاتی که خاطره‌آفرین می‌شوند. از مردمانی که در شلوغی‌های شهر هیچ نشان و غوغایی از ایشان دیده نمی‌شود و در بازار پر تب و تاب سیاست آن هیچ خودنمایی نمی‌کنند. باشد خودمانی‌تر صحبت کنم، فکر می‌کنم این شروع خوبی نبود و مقایسه‌ام بجا نیست زیرا آن‌ها اهل خودنمایی نیستند.

این خودنمایان و حراجیان عربده‌کش و خودپسند امروزمین بازارهای خودفروشی کجا و پاسبانان بی‌منت تاریخ و فرهنگ تمدنی یک شهر و یک ملت کجا؟!

منتظران نمی‌گذارم و دوست می‌دارم جان مطلب را خدمت‌تان به عرض برسانم و دلیل خوش حالی خود را با شما شریک بسازم. دیروز مطابق برنامه‌های روزانه و با سرزدن از شهر و دید و بازدید از تعدادی از دوستانم، چشمم به شماره نخستین مجله علمی و پژوهشی «نامه بایسنغر» افتاد. مجله‌ای که در نوع خود به لحاظ مطالب تحقیقی

و موضوعات هرات‌شناسی به طور قطع اگر در کل کشور ما بی‌نظیر نباشد حداقل با اطمینان کامل می‌توان ادعا کرد که هرات نظیر آن را تا کنون ندیده است. این مجله تازه نقاب از چهره بر گرفته‌است و باور دارم به زودی جایگاه خودش را در بین اهل قلم این شهر به دست خواهد کرد.

وقتی عناوین مطالب آن را یکایک از نظر گذراندم، نویسندگان نام‌آشنا و توانمند آن را زیر چشمم مرور کردم، محتویات گیرا، علمی و زیبای آن را دیدم و طرح، چاپ رنگی و زحمت‌کشی‌های فنی آن را ملاحظه کردم واقعاً از خوش‌حالی احساس کردم گنجی یافته‌ام مصداق همان شعر بالا:

زهی صورت! زهی معنی! زهی خوبی زهی خوبی!

به هر روی شماره دوم این نامه اکنون منتشر شده‌است و با مطالبی قوی‌تر و متنوع‌تر در اختیار علاقه‌مندان قرار دارد. در این شماره در بخش «جست‌وجو» مقالاتی در حوزه‌های موسیقی، خوش‌نویسی، نگارگری، معماری، جامی‌شناسی (۳ مقاله)، قوم‌شناسی، نسخه‌شناسی و ... گرد آمده‌است. از میان این مقالات یکی از روسی و دیگری از انگلیسی به فارسی برگردان شده‌است. در بخش دوم مجله (هرات‌شناسی)، یک دست‌نویس، چهار کتاب، دو سکه، دوره دوم مجله ادبی هرات و باغی گم‌شده در این شهر معرفی شده‌اند. در بخش سوم (هریوکان) ذکر کاتبی مشهور از زیارتگاه هرات و جلوه‌ای دیگر از شخصیت سلطان حسین بایقرا با ترجمه‌ای اثری از او از ترکی جغتایی به فارسی آمده‌است. بخش چهارم باز هم به گزارش‌های کاری مؤسسه اختصاص دارد که خوش‌بختانه علی‌رغم محدودیت‌ها در این سال از جهت برگزاری برنامه‌ها و نشست‌های علمی و چاپ و نشر کتب، پر دستاورد بوده‌است. متأسفانه که بخش پنجم (درگذشتگان) نیز در سال گذشته پربار و فربه است و در این جا از تنی چند از بزرگان ادبی و فرهنگی درگذشته در سال ۱۳۹۹ یاد شده‌است.

چند نکته دیگر

شماری از یاران و خوانندگان نامه بایسنغر اصرار دارند که مجله از سال‌نامه به حداقل دو فصل‌نامه تغییر زمانی یابد که با توجه به امکانات ما این اکنون میسر نیست؛ ولی امیدوارم آینده بتوانیم وقت انتشار آن را کاهش دهیم و علاقه‌مندان را یک سال چشم انتظار نگذاریم.

در این شماره از نیروها و ظرفیت‌های علمی و تجربی خود در ریاست اطلاعات و فرهنگ و شهرداری هرات نیز استفاده کردیم که از آنان به ویژه آقای همایون احمدی و مهندس محمود عزیزی تشکر می‌کنم.

بحث ترجمه روز به روز برای ما از اهمیت بیش‌تری برخوردار می‌شود. چندین اثر ارزشمند از زبان‌های انگلیسی، ترکی جغتایی و عربی از پژوهشگران نامور را در حال برگردان به زبان فارسی هستیم. از همه دوستانی که توانایی ترجمه مقالات و مطالب از زبان‌های اردو، ترکی، روسی، آلمانی، انگلیسی، عربی و فرانسوی به فارسی دارند، دعوت می‌کنیم تا در پروژه‌های تحقیقاتی با ما بیوندند و سبب تقویت جنبش ترجمه در مطالعات هرات‌شناسی شوند.

همان‌گونه که در سرنامه شماره نخست مطرح شد ما کار خود را با چند شماره ویژه هرات‌شناسی آغاز کرده‌ایم. اکنون بر اساس صحبت‌ها و توافق‌های انجام شده با کارشناسان و پژوهشگران از شماره چهارم ویژه‌نامه‌های ما آغاز به کار خواهد کرد که به ترتیب به نسخه‌شناسی و تصحیح متن در افغانستان، سیستم پژوهی و غورپژوهی اختصاص خواهد یافت. در این شماره فراخوان مقاله برای شماره چهارم که نسخه‌شناسی و تصحیح متن در افغانستان است را آورده‌ایم تا دوستان فرصت کافی جهت نگارش مقاله داشته باشند. این ویژه‌نامه در آگازین ماه‌های سال ۱۴۰۱ خورشیدی منتشر خواهد شد.

از همه دوستانی که در این شماره نکاتی را پیرامون برخی از مقالات با ما در میان گذاشتند و در همه حال یابوری‌ها کردند، صمیمانه سپاس‌گزاری می‌کنیم.

خلیل‌الله افضلی
اسفندماه ۱۳۹۹ خورشیدی